

БАЗОВІ ЦІННОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що осмислення базових цінностей становлення громадянського суспільства в Україні надає можливість досягнути стратегічні пріоритети розвитку українського соціуму в новому тисячолітті. Сформоване за доби Модерну громадянське суспільство стало виявом соціокультурної реальності, відомої як західноєвропейська цивілізація [1, с. 36]. Йдеться про цивілізацію, життєвий простір якої окреслений соціально-антропологічними цінностями, що покладені в основу суспільного добробуту, високих стандартів життя і вільного розвитку людини у сучасному соціальному середовищі, а також про формування нової філософської парадигми щодо тлумачення змісту колективних акцій і природи соціальних спільнот. Розвиток процесів творення громадянського суспільства в Україні, з точки зору цілісності людської життєдіяльності, виражено через гуманізацію суспільних відносин [2, с. 68]. Ця закономірність зумовлює актуалізацію класичної соціокультурної проблеми – «Людина – суспільство», адже громадянський тип соціальності має ще повніше і ширше сприяти самоутвердженню людини. Людський розвиток і сама гуманізація суспільних відносин є пошуком підвалин, нових меж та форм соціалізації індивіда, аби він реалізував себе як провідник і творець більш прогресивних форм співжиття. Втілення загальнолюдських цінностей в суспільних стосунках виступає проблемою цілісності людської життєдіяльності, що зводиться до збереження таких алгоритмів поведінки, за яких поліпшується (за рахунок збільшення ступенів свободи) відповідальність, яка є не що інше як простір для соціальної взаємодії в сучасному світі. Фундамент, який закладається у процесі становлення громадянського суспільства, базується на загальнолюдських цінностях, в яких втілені потреби та інтереси людства. Оскільки мова йде саме про українське суспільство, то без урахування національної ідеї, ментальності (які фундаментом своїм мають архетипи культури), без урахування проблем пов'язаних із суспільством перехідного типу неможливе становлення громадянського суспільства в повній мірі. Людина є найвищою цінністю суспільства, тобто вона стоїть на вершині ціннісної ієрархії і є причиною та наслідком будь-яких суспільних процесів, що відбуваються [3, с. 185].

Мета дослідження: полягає у виявленні базових цінностей громадянського суспільства, що формується в Україні, їх походження, розвитку та трансформації в сучасних умовах.

Завдання дослідження: проаналізувати розвиток понять «цінність», «громадянське суспільство» в історії філософської думки, дослідити концептуальні підходи до цих понять та розкрити їх сутність; розкрити сутність поняття «архетип» як основи для формування цінностей; показати взаємозв'язок цінностей як феноменів культури з архетипами культури; проаналізувати архетипи української культури, які є основою формування цінностей громадянського суспільства в Україні; обґрунтувати критерії та структуру цінностей, розглянути цінності як детермінанти людської поведінки у рамках екзистенційних вимірів людського буття; дослідити механізми формування соціально-антропологічних цінностей; показати перспективи розвитку соціально-антропологічних цінностей у сучасну добу [4, с. 138].

Об'єкт дослідження: – Громадянське суспільство.

Предмет дослідження: – Базові цінності становлення громадянського суспільства в Україні.

Методи дослідження: У ході наукового дослідження комплексно використовувалися принципи поєднання історичного і логічного рівнів пізнання, сходження від загальних передумов через аналіз їх конкретно-історичних особливостей до предметних висновків; єдності онтологічного, гносеологічного та аксіологічного аспектів аналізу; поєднання системного та структурного підходів до об'єкту дослідження. Велику роль зіграв міждисциплінарний підхід, який дав можливість залучити до роботи дослідження з філософської антропології та філософії культури, філософії політики, етики, соціології. Використання компаративістського методу дозволило зіставити процеси становлення громадянського суспільства за різних історичних умов, порівняти різні підходи до розгляду становлення громадянського суспільства.

Висновок: Полягає в тому, що отримані результати дослідження доповнюють та систематизують знання про феномен громадянського суспільства, зокрема про значення ціннісних орієнтацій людини, яка і формує громадянське суспільство. Висновки роботи сприяють чіткішому розумінню процесів становлення громадянського суспільства в Україні у новому соціокультурному контексті. Особливо важливою вбачається актуалізація теоретичної спадщини класиків філософської думки та сучасних дослідників для аналізу перспектив розвитку цінностей громадянського суспільства в Україні.

Література

1. Луговська О.В. Громадянське суспільство: фундаментальні цінності / О.В. Луговська // Мультиверсум. Філософський альманах: [зб. наук. пр.] / [гол. ред. В.В. Лях]. – К.: Український центр духовної культури, 2007. – Випуск 62. – С. 36-44.
2. Луговська О.В. Перспективи розвитку цінностей громадянського суспільства в Україні / О.В. Луговська // Нова парадигма: [журнал наукових праць] / Гол. ред. В.П. Бех.; НПУ імені М.П. Драгоманова; Творче об'єднання «Нова парадигма». – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – Випуск 73. – С. 68-78.
3. Луговська О.В. Статус цінностей в Україні / О.В. Луговська // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: [зб. наук. пр.]. – К.: НАУ, 2007. – №2(6). – С. 185-190.
4. Луговська О.В. Специфіка формування цінностей громадянського суспільства в Україні / О.В. Луговська // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: [зб. наук. пр.]. – К.: НАУ, 2008. – №1(7). – С. 138-142.

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Актуальність теми дослідження: Сенс життя - це поняття, яке відбиває постійне прагнення людини співвідносити свої вчинки із системою суспільних цінностей, з вищим благом, щоб у такий спосіб діставати можливість виправдовувати себе у своїх власних очах, в очах інших людей чи перед якимось авторитетом, Богом. Інакше кажучи, це пояснення собі й іншим, для чого ти живеш. Сама постановка людиною питання про сенс життя виникає лише тоді, коли в неї пробуджується усвідомлення свого «Я», коли ця ж людина починає замислюватися над проблемою об'єктивної значимості свого існування. Ця проблема одна із самих складних. Мова йде, насамперед, про особистісну характеристику відношення до життя, про усвідомлення цілей і задач людського існування, про співвідношення людиною своєї позиції з виробленою в суспільстві системою цінностей, про ступінь включення або не включення себе в соціальне життя. Міркуючи над проблемами сенсу життя не можна ігнорувати ту первісну сферу, у якій вона як проблема може не усвідомлюватися, але в якій вона назріває саме як проблема. Сфера ця - зв'язаність. Людина сама визначає своє призначення й сенс життя. Актуальність розробки даної проблеми зростає й у зв'язку з ускладненням соціальних процесів і ростом впливу на них ролі суб'єктивного та особистого фактора [1 с. 115].

Метою дослідження є розкриття проблеми сенсу життя людини в українському суспільстві в епоху Середньовіччя. **Завдання:** проаналізувати проблеми сенсу життя людини в Середньовіччі, визначити які аспекти впливали на формування поглядів на сенс життя в суспільстві, визначити основні підходи до трактування проблеми сенсу життя та існування українському суспільстві

Об'єктом дослідження виступає проблема сенсу життя та існування людини в Середньовіччі.

Предметом дослідження є людина в українському суспільстві в епоху Середньовіччя. Августин Блаженний проблему сенсу життя ототожнював з пошуком в існуванні божественного, духовних явищ, благодаті. Вищою формою пізнання сенсу життя є божественне одкровення. І. Кант писав: «Дві речі наповнюють душу постійним новим і зростаючим подивом і благоговінням і тим більше, чим частіше і уважніше займається ними роздум: зоряне небо наді мною і моральний закон в мені. Те й інше, як би покриті мороком або безоднею, знаходяться поза мого горизонту, я не повинен досліджувати, а тільки припускати, я бачу їх перед собою і безпосередньо пов'язую їх з свідомістю свого існування» [2, с. 524]. Ф. Ніцше доводив, що сенсом життя є підготовка Землі до появи надлюдини. Людина - це канат, натягнутий між мавпою і надлюдиною ... У людині важливо те, що вона містить, а не мета: в людині можна любити тільки те, що вона є перехід і знищення - що має певні спільні риси з думкою прихильників сучасного вчення трансгуманізму про постлюдину, людину майбутнього [4, с. 14]. Праці Ніцше вивчали такі українські вчені як А.М. Мочкін, О.С. Богомолів, В.С. Соловійов. Проблему сенсу життя людини розвивав в своїх працях Лев Шестов. Грунтовними є також дослідження В. Б. Кучевського в цій області. Сенс життя кожної людини - це своєрідна надзадача, належне та бажане в її житті. Сенс життя кожної людини унікальний і неповторний, як і її життя. Людина завжди вільна у виборі сенсу і в його реалізації. Але свободу не можна ототожнювати зі свавіллям. Її слід сприймати з точки зору відповідальності. Сенс життя перебуває за межами життя. Його можна назвати «життям заради інших людей». Для людини життя стає осмисленим, коли вона служить інтересам родини, нації, суспільства, коли вона живе заради щастя прийдешніх поколінь. Їй небайдуже, що вона залишить після себе. Недаремно прожити життя - це і продовжитися у своїх наслідках, і передати їм результати своєї матеріальної і духовної діяльності. Але на цьому шляху існує небезпека опинитися в ситуації, коли все твоє неповторне життя перетворюється на засіб для створення якоїсь ідеї чи ідеалу (це може бути ідея комунізму, «світлого майбутнього» тощо). Якщо така позиція не пов'язана з духовною еволюцією людської особистості, людина стає на шлях фанатизму (історія знає безліч варіантів і класового, і національного, і релігійного фанатизму). Сенс життя створюється самим суб'єктом. Цей варіант можна розуміти як «життя заради життя». Його фундатором був давньогрецький філософ Епікур. Жити потрібно так, вважав філософ, щоб насолоджуватися життям, отримувати задоволення від життєвих благ і не думати про смерть. Цінність епікурейської позиції полягає в тому, що вона застерігає нас від ситуації, за якої пошук сенсу життя відсуває на другий план саме життя. Життя саме по собі є цінністю, рідкісним дарунком, і людині до нього слід ставитися із вдячністю і любов'ю. Адже їй дана можливість пережити неповторність власного існування в усіх його проявах - від радощів, злетів і перемог до падіння, відчаю і страждань. Разом з тим епікурейське ставлення до життя, якщо воно позбавлене відповідальності за цей дарунок, утверджує в людині егоїстичну позицію «життя заради себе» і веде до втрати відчуття його повноцінності. Сенс життя в загальному визначає спрямованість життя, а також усі його прояви. У філософії існують різні підходи до трактування проблеми життя і сенсу життя. Він полягає в тому, що людина - господар своєї долі, щастя в повній мірі залежить від неї самої, песимістичне ставлення до сенсу життя [5, с. 350]. Він полягає в тому, що людина є грашкою в руках незалежних від неї сил (суспільства, долі, природи) [7, с. 126]. Аналізуючи проблеми сенсу життя можна виділити основні підходи до трактування проблеми сенсу життя та існування саме в українському суспільстві: сенс життя визначається духовними основами буття, сенс життя вбачається у самовдосконаленні; сенс життя полягає у служінні вищим моральним цінностям, людям; сенс життя полягає у задоволенні матеріальних і духовних потреб; сенс вносить в життя сама людина своєю власною діяльністю. Будь-яке індивідуальне уявлення про щастя і життя наскільки б своєрідним воно не було, не є незалежним від соціальних впливів, що накладає істотний відбиток на всю систему ціннісних орієнтацій особистості. Активна волява людина здатна перебороти навіть несприятливий для неї збіг обставин, слабка ж навіть у відносно пристойних умовах знаходить підстави для нарікань на долю. Досвід показує, егоїстична орієнтація тільки на власні інтереси, найбільш ефективна, як представляється іноді індивідуові, що веде його до щастя, насправді веде це від нього. Сенс життя не погоджується з егоїзмом, індивідуалізмом, з відстороненням від себе зобов'язань стосовно світу, до інших людей. Якщо людина виявляється потрібною тільки самій собі й її інтерес зводиться лише до власної персони, перед ним відкривається провалля, він втрачає сенс життя, приходять до безнадійного песимізму [3, с. 205].

Висновок. Отже, сенс життя людини в українському суспільстві в період Середньовіччя виступає найбільш гнучкою характеристикою духовних і матеріальних проблем, тобто головним предметом філософських роздумів є людина і її існування у світі. Усі філософські проблеми, хоч би якими абстрактними вони не здавалися, так чи інакше пов'язані з проблемою людини. Невипадково І. Кант питання «що таке людина?» формулює як основне питання філософії. Людина - це біосоціальна єдність, у якій через соціальне, біологічне й духовне реалізується людське, що знаходить свій вияв у психологічному, моральному, релігійному, політичному. Всі ці форми вияву людського ества співіснують в органічній єдності, взаємодії, взаємопроникненні. Людина - це така істота, яка своєю діяльністю створює власну історію, в процесі чого формується, змінюється і розвивається її сутність. Тобто сутність людини не є історично незмінною. Вона змінюється разом із розвитком людини, людства, акумулюючи в собі зміст людського, зміст культури, соціальних цінностей. Людина - єдина істота, яка усвідомлює свою смертність. З цим пов'язане питання про зміст і мету життя, роздуми над яким є для багатьох вихідним пунктом у виробленні «лінії життя».

Література

1. Володін П. В. Сенс життя людини як філософська проблема//Гуманітарний вісник ЗДДА. № 51.-3.: МАУП,2012 - с. 115-123.
2. Кант І. Критика практичного розуму. М.: Наука, 2007. С. 524.